บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มชาติพันธ์ ในพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจุดประสงค์หลัก เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สามารถดำเนินการได้เองในชุมชน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้การวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยได้ทำการเลือก กลุ่มชาติพันธ์ไทยใหญ่ในพื้นที่ชุมชนบ้านนาปลาจาด ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สะหงี ต้นน้ำของแม่น้ำปาย เป็นพื้นที่ศึกษา ซึ่งในบทที่ 5 ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

บริบทของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ส่งผลต่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่มีอยู่ 2 ส่วน คือปัญหาที่เกิดกับความหลากหลายทางชีวภาพในแหล่งน้ำประกอบด้วย ปัญหาน้ำมีตะกอนขุ่นสูง รองลงมาคือ ปัญหาปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำและการทิ้งขยะมูลฝอยลงในแม่น้ำโดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะที่เป็นมลพิษที่เกิดจากการใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ซึ่งสาเหตุของปัญหาตะกอนขุ่นมาจากปัญหาการพังทลายของหน้าดินเนื่องจากฝนตกรวมทั้งกัดเซาะของดินในพื้นที่ต้นน้ำและบริเวณริมแม่น้ำ ซึ่งสาเหตุของ คือ การตัดไม้ทำลายป่าของคนในพื้นที่ เพื่อนำไปสร้างที่อยู่อาศัยและขาย และการการทับถมของตะกอน อีกปัญหาหนึ่งคือปัญหาที่เกิดกับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งเกิดจากปัญหาการเผาในที่โล่งและปัญหาไฟป่ามีสาเหตุ มาจาก การเผาเศษซากของเหลือจากการเกษตร การเผาพื้นที่ทางการเกษตรในพื้นที่ป่า การหาของป่า ทัศนคติของประชาชน

ศักยภาพชุมชนในการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ศักยภาพทางด้านสังคม ได้แก่ ความเป็นปึกแผ่นและมีความสมัครสมานสามัคคีกัน เนื่องจากเป็นชาวไทใหญ่ด้วยกัน ศักยภาพทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ การที่ชุมชนมีกองทุนของชุมชนเองทางด้านสิ่งแวดล้อม ศักยภาพของผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ ครูใหญ่โรงเรียนบ้านนาปลาจาด ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นผู้นำต่อสู้ในเรื่องต่างที่มีผลกระทบกับชุมชน

กิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

กิจกรรมการป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าและการเผาในที่โล่งในชุมชน ซึ่งมีกิจกรรมย่อยๆ ที่สำคัญได้แก่ กิจกรรมกำหนดพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งพื้นที่ทางการเกษตรที่กำหนดไว้จะเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่เกิดเหตุการณ์จุดไฟเผาและลุกลามไปยังพื้นที่อื่นเป็นไฟป่า กิจกรรมลดการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร การลดการเผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจะทำโดยการนำมาทำเป็นปุ๋ยหมักซึ่งชาวบ้านจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในฤดูการเพาะปลูกถัดไป กิจกรรมการทำแนวกันไฟ การทำแนวกันไฟจะร่วมกันทำของอาสาสมัครท่องป่าเฝ้าระวังไฟของชุมชนบ้านนาปลาจาด กิจกรรมเดินป่าเฝ้าระวังไฟ กิจกรรมเดินป่าเฝ้าระวังไฟเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อเฝ้าระวังไฟภายในพื้นที่ป่าบริเวณรอบๆ หมู่บ้าน

กิจกรรมการสร้างความรู้และความตระหนักในการป้องกันมลพิษทางน้ำที่เกิดจากการเกษตร ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจของเกษตรมีความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจากความรู้ที่เพิ่มขึ้นจะทำให้เกษตรกรสามารถใช้และกำจัดรวมทั้งป้องกันมลพิษที่เกิดจากการเกษตรได้อย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งช่วยลดปัญหามลพิษทางน้ำและทางดินซึ่งเป็นการอนุรักษ์และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพขึ้นในพื้นที่ในอนาคตต่อไปในส่วนของพฤติกรรมก่อนการร่วมกิจกรรม หลังการร่วมกิจกรรมแล้วประชาชนตอบว่าจะทำการเปลี่ยนพฤติกรรม ในส่วนของปริมาณในการใช้สารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์นั้นเกษตรกรมีใช้สารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ตามปริมาณที่ฉลากกำหนดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการใช้ที่ถูกต้องตามหลักการใช้ และภายหลังจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืชและสัตว์เกษตรกรมีลักษณะการกำจัดผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เกษตรกรมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นจากการทิ้งตามพื้นที่การเกษตรลดลง โดยเกษตรกรมีการขุดหลุมฝังเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นการกำจัดที่ถูกต้องตามหลัก

กิจกรรมการสร้างเครือข่ายกลุ่มเยาวชนในการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำและความหลากหลายทางชีวภาพการดำเนินกิจกรรมนี้สามารถได้กลุ่มเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ จำนวน 4 โรงเรียน ประกอบด้วย โรงเรียนบ้านห้วยผึ้ง โรงเรียนบ้านบ้านคาหาญ โรงเรียนบ้านนาปลาจาด โรงเรียนบ้านห้วยผา ซึ่งจะนำความร่วมมือไปสร้างเป็นเครือข่ายในการจัดการและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ลุ่มน้ำต่อไป

กิจกรรมการการใช้ภูมิปัญญาในการบวชน้ำ-บวชปลาในพื้นที่ โดยการกำหนดพื้นที่เพื่อที่จะทำการบวชปลาและการอนุรักษ์พันธ์ปลาในพื้นที่บริเวณฝายน้ำล้นของหมู่บ้านเพื่อไม่ให้มีการจับสัตว์น้ำและบุกรุกพื้นที่โดยรอบซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมทำให้เกิดขึ้นที่สำหรับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของพันธ์ปลาทั้งสิ้น 2 กิโลเมตร

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยการเริ่มต้นจากการร่วมกันค้นหาปัญหาของชุมชน หลังจากนั้นจะร่วมกันกำหนดรูปแบบการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดการจัดการปัญหาในพื้นที่ ร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกัน วางแผนในการดำเนินกิจกรรมการแก้ปัญหา ร่วมกันดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา และร่วมกันติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งรูปแบบการแก้ปัญหาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น (Participatory Action Researcher: PAR) ซึ่งเป็นการร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยมีผู้ปฏิบัติงานทำงานอยู่ในพื้นที่ ทั้งที่เป็นชาวบ้านและนักพัฒนาทำงานร่วมกับผู้วิจัยภายนอก ซึ่งเป้าหมายคือ ให้ชุมชนได้รับความรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและร่วมกันดำเนินการแก้ปัญหา นอกจากนั้นขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยยังสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่ง กล่าวว่าการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมนั้นจะเริ่มจากการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานการร่วมรับผลประโยชน์ และการติดตามประเมินผล รวมกันหน่วยงานในท้องถิ่นกับตัวแทนชุมชนซึ่งจากผลการวิจัยได้นำทั้ง 2 แนวคิด มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทั้งสิ้น คือการร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชน โดยมุ่งเน้นที่การแก้ปัญหาจะเป็นการทำงานร่วมกันของคนในพื้นที่ ผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการร่วมกับทีมนักวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ควรเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรมให้ยาวนานขึ้น เพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลที่นำมาใช้ในการขยายผลและประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ และพัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการในท้องถิ่นอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

.....